

Centrální nakupování mohou využít i zadavatelé z řad obcí a měst

O potenciálu centralizace veřejných nákupů se diskutuje dlouho. Jako vhodné řešení se nabízí především s ohledem na velký počet samospráv, kterých je více než 6200, a z něj vyplývající silnou decentralizaci. Co všechno centrální nakupování obnáší pro menší zadavatele?

Na samém začátku je sice třeba, aby se malý zadavatel vzdal možnosti rozhodování a přijal podmínky centrálního zadavatele, avšak zároveň s tím získá profit v podobě finanční, personální a časové úspory a přesunu odpovědnosti na centrálního zadavatele, jenž si lépe poradí se souvisejícími výzvami. Nelze opomenout i efektivitu procesu nákupu, především využívá-li centrální zadavatel kdykoli přístupný e-shop, nastavení procesů komunikace s trhem, včetně silnější vyjednávací pozice, snižování transakčních nákladů či nastavení zadávacího řízení.

CENTRÁLNÍ NÁKUPY V EU

V současnosti se centralizace veřejných nákupů uskutečňuje na národní i regionální

úrovni. Srovnáme-li Česko se zeměmi EU, podíl centrálních nákupů je u nás vyšší u nákupu energií, balíčků programů a informačních systémů, osobních vozidel, telekomunikačních služeb a pojištění. Dobré výsledky jsou u nákupu nábytku, počítačů, kancelářských přístrojů a motorových vozidel (kromě osobních). U dalších 13 komodit podíl centrálních nákupů nedosahuje ani poloviny podílu zemí EU (viz graf).

Systém centralizace se napříč zeměmi různí. Kupříkladu rakouská vládní agentura BBG se kromě poradenství v oblasti udržitelného nakupování či elektronizace veřejného zadávání věnuje i centralizovanému zadávání. Zadavatelé mají skrze nonstop e-shop k dispozici na tři miliony produktů a služeb. Systém umožňuje sledovat prů-

běh nákupu od zadání po vyúčtování. Ačkoli je zapojení obcí, měst a dalších subjektů dobrovolné, tvoří více než polovinu zapojených subjektů (42 % tvoří subjekty s povinnou centralizací). Za úspěšností tohoto modelu je spolupráce, komplexní péče o zákazníka, profesionalizace a evaluace dat.

Švédský model se zaměřuje především na municipality, regiony a jejich organizace a přibližně 80 % zapojených dodavatelů jsou malé a střední podniky. Podobně jako v Rakousku stanovuje požadavky na udržitelnost tam, kde je to relevantní. Naproti tomu italská státní společnost Consip má tři úrovně: národní centrum, 20 regionálních center a 10 městských center. Do těchto center se mohou zapojit zadavatelé z daného regionu postupně. Nejprve musí využít městské centrum, pak regionální a naposledy národní centrum. Zajištění potřeb pro zdravotní péči v rámci centrálního nákupu je povinné, ostatní komodity jsou dobrovolné.

JIČÍN SI ZKUŠENOST POCHVALUJE

V Česku je dobrým příkladem Ministerstvo financí, které pobízí i menší zadavatele z řad obcí a měst k zapojení do jeho centrálních nákupů. Důvodem je hospodárnost, přičemž úspora se pohybuje v rozmezí 5–35 % podle daných komodit a služeb. Úspora se dosahuje díky tzv. úsporám z rozsahu a optimalizací administrativních kapacit.

Výhod centralizovaného zadávání prostřednictvím platformy MF dlouhodobě využívá město Jičín. „S ministerstvem úspěšně spolupracujeme od roku 2020 a každá naše zkušenost byla pozitivní,“ potvrdila Lenka Hollerová, vedoucí oddělení veřejných zakázek. Například vloni se město společně s 15 příspěvkovými organizacemi rozhodlo pro rozsáhlou obnovu IT vybavení. Díky společnému nákupu bylo pořízeno 66 notebooků, 44 stolních počítačů a 110 softwarových licencí. S ohledem na plánovaný přechod na nový operační systém je město připraveno na další investice do IT infrastruktury. I proto letos plánuje využít centralizovaný nákup.

Město zvažuje rozšíření spolupráce s ministerstvem i na oblast kancelářských potřeb, vozidel či datových médií. Místostarosta Petr Hamáček k tomu dodal: „Oceňujeme především efektivitu společného nákupu, transparentnost a výhodné podmínky. Jako malý zadavatel bychom podobných cen sotva dosáhli.“

Město vystupuje rovněž jako centrální zadavatel pro své příspěvkové organizace. Díky tomu zajišťuje výhodnější podmínky při nákupu kancelářských potřeb, energií, pojištění majetku a osob, stravenkových a benefičních karet, hlasových a datových

Dobrá praxe krajů

Liberecký kraj

„Již několik let centrálně zadáváme veřejné zakázky na nákup elektrické energie, zemního plynu a telekomunikačních služeb, nová je centrální veřejná zakázka na zajištění nákupu vybavení IT a aktuálně se připravují zakázky na nákup kancelářských a hygienických potřeb,“ popsala Martina Štátná, vedoucí oddělení veřejných zakázek KÚ.

Liberecký kraj zahájil centrální nákup energií v roce 2010 nejdříve pro potřeby své a příspěvkových organizací a tři roky nato i pro municipality. V roce 2014 přibýly telekomunikační služby a v roce 2020 proběhl i centrální nákup osobních ochranných prostředků. Své portfolio kraj aktuálně rozšířil i na další komodity. V souvislosti s jedním z pilotních projektů v rámci Národní strategie veřejného zadávání se snaží optimalizovat procesy a postupně zapojovat i obce a města do dalších centrálních nákupů. Vylepšuje i funkcionality portálu pro zadávání veřejných zakázek, aby byl procesně vhodný pro sběr dat od vícero zadavatelů.

Centrální nákup Plzeňského kraje

„V případě energií jsme pověřili sběrem dat a jejich aktualizací externí subjekt – dohodce na komoditní burze, který byl vybrán v poptávkovém řízení. Dílčí zadavatelé z řad obcí a měst o tom byli informováni a požádání o sdělení všech rozhodných informací tomuto subjektu. I přesto je nutné, aby centrální zadavatel měl získaná data k dispozici a vyhodnotil je podle svých potřeb,“ vysvětlila Jana Dubcová, ředitelka Centrálního nákupu Plzeňského kraje (CNPK).

„V minulosti jsme například na základě analýzy nákupu energií prověřovali, zda spojení portfolia odběrných míst kraje a města Plzně skutečně znamená výhodnější podmínky pro oba zadavatele. Tato premisa se nepotvrdila a centrální zadavatel dospěl k závěru, že oba zadavatelé jsou dostatečně silní na samostatný nákup. Naopak skladba odběrných míst v tomto případě nepřinášela kraji nejlepší cenu. Bylo to z důvodu podílu veřejného osvětlení v portfoliu odběrných míst města Plzně. Centrální zadavatel po jednání s městem společný nákup rozdělil. Nelze však jednoznačně říci, že lze danou situaci aplikovat vždy. Centrální nákup například připojil ke společnému nákupu energií menší město, které potřebovalo nakoupit malý objem elektřiny v napěťové hladině vysokého napětí. Tento zadavatel by neměl dostatečně silnou pozici na komoditním trhu a jeho portfolio žádným způsobem neohrožuje výhodnost podmínek nákupu. Proto je vždy nutné pracovat se získanými daty a konzultovat získané informace s trhem,“ doplnila Jana Dubcová.

CNPK jako další pilotní projekt v rámci Národní strategie veřejného zadávání nabízí inspiraci v oblasti zefektivňování, automatizování a způsobu využívání AI ve veřejném zadávání. Vypracovali systém Workflow, který zastřešuje životní cyklus zadávacího řízení. Systém například automaticky generuje dokumenty k přípravě veřejné zakázky, uchovává data na jednom místě včetně jejich vyhodnocování, zajišťuje contract management, snižuje administrativní zátěž a předchází chybám.

služeb. Šetří finance, standardizuje nákupní procesy a zvyšuje jejich transparentnost.

NÁRODNÍ ZADÁVACÍ STRATEGIE

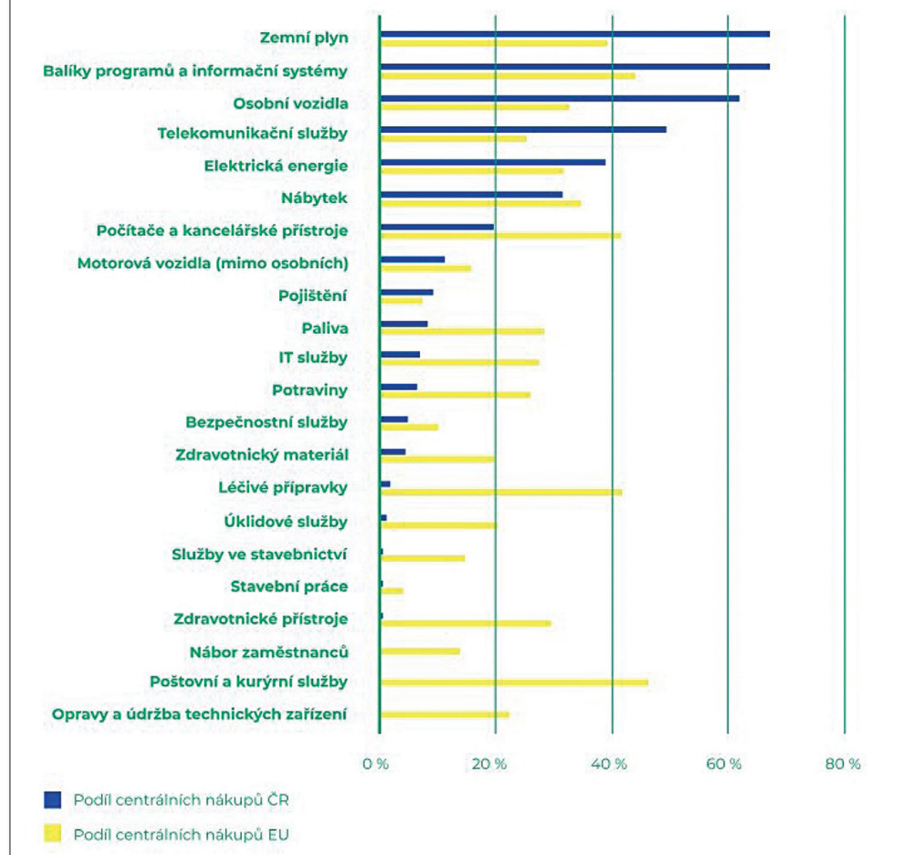
V rámci **Národní strategie veřejného zadávání v České republice pro období 2024 až 2028** se tématu centralizace věnuje i Ministerstvo pro místní rozvoj ČR z pohledu regionální úrovně. Podporu centralizace proklamuje i vláda ČR v programovém prohlášení. Cílem je posílení podmínek pro rozvoj centrálních nákupů zejména na krajské úrovni paralelně s národním modelem. Podle dat MMR realizuje objemově nejvýznamnější centrální nákupy státní správa, ale v posledních letech roste podíl krajů, měst a jejich příspěvkových organizací. Mezi dvě nejvýznamnější komodity patří energetika a IT a telekomunikace, což představuje až 80 % všech centrálně zadávaných veřejných zakázek v roce 2022.

Na regionální úrovni se centralizace využívá hlavně pro potřeby krajských úřadů a jejich příspěvkových organizací. I tam však najdeme příklady centrálně zadávaných komodit se zapojením měst a obcí. Jde však výhradně o nákup energií. Pokud ale máme nastavený proces zapojování dalších zadavatelů při nákupu energií (sběr poptávek, agregace, soutěže na komodity, vyhodnocování dat), nelze jej využít i u dalších komodit? A přesně tam míří některá opatření národní strategie, kde se MMR snaží podněcovat kraje, aby se existující centrální nákupy otevřely i městům a obcím. Jak již bylo zmíněno, nejde jen o finanční úsporu, ale též o lepší vyjednávací pozici, účinnější způsob komunikace s dodavateli atp.

PŘÍNOS MENŠÍM ZADAVATELŮM

Co dalšího přinese centralizace menším zadavatelům? Zejména přesun právní a administrativní náročnosti na zkušenějšího zadavatele, který současně může podpořit místní ekonomiku. Na základě výsledků dotazníkového šetření MMR v srpnu 2023 definovaly municipality několik bariér. Jednou z nich je vyloučení malých a středních podniků. Koncept regionální centralizace tyto obavy může vyloučit, a naopak zvýšit konkurenceschopnost regionu. Objevoval se též názor o nevhodnosti centralizace pro menší zadavatele a obavy ze standardizace a unifikace. Kraj může efektivněji využívat nástroje komunikace s trhem, získávat úspory z rozsahu, či snižovat transakční náklady. Naopak v důsledku vyšší koncentrace zkušeností týmu centrálního zadavatele může přispět

Centrálně nakupované komodity v ČR a EU - podíl centrálních nákupů

k odbornějšímu nadefinování technické specifikace nebo kvalitativních kritérií, a tím získat kvalitnější zboží a služby, i když standardizované a unifikované, což nemusí být nutně špatně. Kromě toho lepší řízení vztahů s dodavateli může zvyšovat podíl inovativních řešení či zlepšovat řízení rizik. Zmiňováno bylo i nedostatečné povědomí, chybějící politická podpora, ale i podpora mezi pověřenými a pověřujícími zadavateli.

NA REGIONÁLNÍ ÚROVNI

Pohled krajů popisuje závěrečná zpráva **Potenciál centralizovaných nákupů v kontextu příležitostí odpovědného/strategického přístupu k veřejným zakázkám**, která vznikla v roce 2023 v rámci projektu Ministerstva práce a sociálních věcí **Odpovědný přístup k veřejným nákupům – Strategické zadávání veřejných zakázek**. Centrální nákupy je nutno strategicky uchopit, zvýšit profesionalizaci, standardizovat procesy, vyřešit otázku fi-

nancování a personálních kapacit, nastavit standardy technických specifikací pro vybrané komodity, snížit administrativní zátěž s ohledem na § 9 odst. 4 zákona o zadávání veřejných zakázek a zvýšit osvětu a politickou podporu.

Na tyto výstupy navázalo MMR, které hledá cesty k optimalizaci centrálních nákupů v krajích. Spolupracuje na přípravě podkladů pro nastavení procesů a sdílení dobré praxe formou případových studií. Své zkušenosti sdílí na Portále o veřejných zakázkách (<https://portal-vz.cz>) Kraje Vysočina a Moravskoslezský. Oba využívají k nákupům uživatelsky příjemný e-shop a v současnosti se soustřeďují na své příspěvkové organizace.

Tyto i další příklady dobré praxe (viz box) ukazují, že centralizace dává velkým i menším zadavatelům smysl.

Mgr. REGINA HULMANOVÁ

Ministerstvo pro místní rozvoj

KALENDÁŘ AKCÍ,

kteřé by mohly zajímat zástupce obcí, měst a krajů, najdete na webu Moderní obce www.moderniobce.cz.

Proklínate se tam na něj v odkazu Kalendář akcí zcela vpravo v horní vodorovné liště pod logem Moderní obce nebo si jej načtete pomocí QR kódu.

Kalendář představuje události, které se vztahují k oblasti veřejné správy, odpadového hospodářství, komunální techniky či energetiky.

Upozornění na akce do kalendáře můžete vkládat i sami.

Po kontrole redakcí tato vaše avíza budou v kalendáři přístupná všem návštěvníkům webu.

**moderní
obec**

